

מאמר ב'

אסתר אמרה למרדכי לך כנוס את כל היהודים וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום וגו'. (אסתר ד' ט"ז). הרי זה תענית ציבור ג' ימים לילה ויום, דוחה יו"ט (פסח ה') ואכילת מצה, וע"כ שזו עצה בדרך הטבע דאל"כ לא דחי מצות אכילת מצה, עיין פיה"מ יומא דף פ"ג. ולעיל הבאנו דהמבול נקרא על שמו של נח הגם שמסר גפשו על מי שהיה אתו בתיבה, אבל כיון שלא התפלל על דורו נקרא על שמו. וכעת נוסיף בזה, דהגם שלא היה בדורו עשרה צדיקים, ולא היתה תפילתו מועילה, שהרי ממנו למד אברהם מדלא הגין זכותו על דורו, ולא התפלל על פחות מעשרה צדיקים בסדום, וא"כ למה נתבע נח על שלא התפלל, אלא מדלא צעק נח על אבדן דורו על כורחו שלא היה כואב לו, דהכואב, צועק מיסוריו אף שיודע שצעקתו לא תועיל לו מאומה, ומשום הכי נקרא המבול על שמו, ואולם אברהם אבינו כבר צעק הרבה, אלא שאילו אפשר היה שתועיל תפלה אף על פחות מעשרה צדיקים היה מתפלל יותר, וזה למד מגח, שאין תפילה מועלת על פחות מעשרה צדיקים, וא"ש הכל.

וראיה מאיוב שנידון ביסורים יסורי איוב מפני ששתק בהבה נתחכמה לו, אף שמחאתו לא היתה מועילה, וראיה מיתרו שלא מיחה אלא שברת, אבל איוב שלא ברח ולא מיחה על כרחך שלא כואב לו, נידון ביסורין, יסורי איוב, מזה כנגד מדה להראות לו שהכואב צועק אף שיודע שצעקתו לא תועיל לו וכאמור, ובפרט תפילת רבים דאי שתועיל, והחיוב גדול למאד כמש"נ.

ובאופן אחר קצת אמרנו עפ"מ שביארנו הקרא הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול (דברים ל"ב ד'). הגם דמשפטי בני אדם ג"כ צריכים שיהיו בלי עול כקושית הגר"ב באור ישראל ע"ש מה שכתב בזה, ואף שיפה כתב ע"ש, אנחנו נאמר בדרך אחרת וגם זה אמת דבמשפטי בני אדם רק החוטא עצמו נשפט, ואם חייב הוא, לא משגיחים כלל באחרים אם יסבלו מחיובו, לא כן במשפטי ה' אם אחד יצטער מחיוב הנאשם, קרוב או יריד וכדומה. והאחר אינו מחויב לסבול הצער הזה, גם הנאשם ניצול, והוא תמים פעלו כי כל דרכיו משפט וגו' וככתוב (תהלים י"ט י') משפטי ה' אמת צדקו יחדיו.

נמצא דשני"ד הם בחיוב תפילה. ראשית כפשוטו שהחיוב מדיני תפילה וע"ז אמרו כל מי שאפשר לו להתפלל על חברו ולא התפלל נקרא חוטא. והב' הוא שמחויב להצטער על חברו שאפשר שצערו היה מציל את חברו, ואדם מחויב לעשות הכל להציל את זולתו.